

IZVJEŠĆE NACIONALNIH DELEGATA SEKCIJE I ODBORA ZA FIZIKALNU I REHABILITACIJSKU MEDICINU EUROPSKE UNIJE MEDICINSKIH SPECIJALISTA I EUROPSKOG DRUŠTVA ZA FIZIKALNU I REHABILITACIJSKU MEDICINU 2013. - 2021.

**Saša Moslavac, Frane Grubišić,
Katarina Sekelj Kauzlarić, Tonko Vlak**

Napomena: u ovom pregledu dio teksta, nazivlja i kratica namjerno je ostavljen na engleskom jeziku, cijeneći da je tako preglednije i točnije od prevođenja na hrvatski, s obzirom na međunarodni karakter nazivlja i projekata koji su opisivani. Za češće korištene kratice, popis kratica je u prilogu. Autori se nadaju da to neće znatnije otežati čitanje.

Hrvatsko društvo za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu Hrvatskoga liječničkog zbora (HDFRM) ima dugu povijest suradnje s europskim tijelima naše struke. Gledajući unatrag u arhivu europskih tijela, nalazimo da su Hrvatska, točnije Hrvatski liječnički zbor kao kolektivni član (kao promatrač ili u pridruženom članstvu, prije pristupa EU - Europskoj uniji) i HDFRM imali delegate u tijelima UEMS-a (Europska unija medicinskih specijalista / Union Européenne des Médecins Spécialistes - odatle i skraćena koju uvriježeno koristimo) od 1990-ih godina. U arhivama kao delegati iz naše struke iz tih vremena navode se Ana Bobinac-Georgijevski i Katarina Sekelj Kauzlarić. UEMS je najstarija medicinska organizacija u Europi i 2018. je proslavila svoju 60. obljetnicu, a danas članstvo UEMS-a broji 40 zemalja, tj. nacionalnih organizacija medicinskih specijalista zemalja članica EU i pridruženih zemalja članica. Strukturu UEMS-a čini Vijeće (Council) koje djeluje kroz aktivnost 43 specijalističkih Sekcija i njihovih Odbora (Board), kojima je domena interesa specijalističko usavršavanje i uključuje predstavnike akademske zajednice (znanstvenih društava, visokih škola, sveučilišta). Time UEMS predstavlja preko 1,6 milijuna medicinskih specijalista svih specijalnosti uz snažne veze s institucijama EU (Komisije i Parlamenta), kao i ostalim medicinskim organizacijama i stručnim/

znanstvenim društvima. Unutar svojih ovlasti, UEMS određuje standarde zdravstvene prakse najviše razine i predstavlja ih vlastima i institucijama EU i nacionalnim društvima, potičući ih na njihovu implementaciju. Smatra se da pripadnost UEMS-u poboljšava suradnju, jedinstveno predstavlja specijalnost u međunarodnim institucijama, promiče izvrsnost u svim ključnim segmentima medicinske profesije, doprinosi međusobnim odnosima i podršci nacionalnim društvima kao i pojedincima specijalistima. Također, UEMS procjenjuje novonastala interdisciplinarna područja specijalističke prakse, postavlja kriterije u akreditaciji edukacijskih programa i zbijanja, te harmonizira specijalističko usavršavanje i kliničku praksu, a time i brigu o pacijentima širom Europe. UEMS Sekcija i Odbor za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu (UEMS PRM) ima tri tijela: Odbor (Board), Vijeće za profesionalnu praksu (Professional Practice Committee - PPC) i Vijeće za klinička pitanja (Clinical Affairs Committee - CAC), koja tijekom svake skupštine (dvaput godišnje) rade kao radna tijela, dok skupština završava zajedničkom plenarnom sjednicom na kojoj se glasovanjem odobravaju posebno izdvojene točke i prijedlozi, po načelu jedna zemlja - jedan glas (u slučaju punopravnih članica, zemalja EU i Europskog ekonomskog područja). Hrvatska je, naravno, u statusu punopravne članice od pristupa EU, s pravom glasa i prihvaćena u Vijeću UEMS-a. Taj „pristupni ugovor“ je u ime Hrvatske, u svojstvu Voditeljice nacionalne delegacije i članice Vijeća UEMS-a, potpisala i naša delegatkinja Katarina Sekelj Kauzlarić. I prije referentnog razdoblja 2014. - 2021., HDFRM je pratio projekte UEMS PRM-a, npr. među prvima u Europi prevevši i u vlastitom časopisu objavivši prijevod „Bijele knjige Fizikalne i rehabilitacijske Medicine u Europi, drugo izdanje“, a Europski ispit hrvatski specijalizanti i specijalisti polažu od 2007. godine. Danas imamo niz europski certificiranih hrvatskih fizijatara (32) s titulom „Fellow of the European Board of PRM“ (FEBPRM), neki već i „Senior FEBPRM“ (druga dekada europske titule), dio nosi titulu europskih trenera (7), a imali smo i 3 europska Obučna centra (aktualno jedan aktivni - Klinika za reumatologiju i fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu u KBC Sestre Milosrdnice pod voditeljstvom prof. Simeona Grazija). Naši specijalizanti su bili redovito upućivani, uz potporu HDFRM-a, u europske škole (npr. ESM - European School Marseille, Riga Interprofessional Summer School of Rehabilitation Medicine, EMRSS - Euro Mediterranean Rehabilitation Summer School Syracuse, European Rehabilitation Robotics School Italy, European Training Course in Spinal Cord Injury Rehabilitation UK). Također, u mnogim je projektima iskustvo hrvatske FRM (fizikalne i rehabilitacijske medicine) koristilo u uobličavanju europske teorije i prakse; npr. razrada hrvatskog kurikulumuma specijalizacije pomogla je u pripremi europskog ETR-a (European Training Requirements); neka profesionalna pitanja iz domene specijalnosti naše zemlje postala su egzemplarna i za druge (npr. pitanja kompetencija u odnosu na liječnike obiteljske medicine), a u mnogim je projektima naš

HDFRM reagirao brzo i među prvima u Europi (npr. kulturalna adaptacija ICF - International classification of functioning, health and disability - rehabilitacijske liste). Sudjelovali smo i u pripremi prvog (Katarina Sekelj Kauzlarić), a još aktivnije i trećeg izdanja „Bijele knjige Fizikalne i rehabilitacijske medicine u Europi“ (kolokvijalno: „Bijele knjige“; Saša Moslavac kao jedan od urednika), nekih EBPP (Evidence based position paper), npr. u ozljedama kralježnične moždine, niza projekata poput „Cochrane Rehabilitation“ inicijative i pratećih programa, u izradi ispitnih pitanja Europskog ispita, te certificirali programe skrbi kod CAC-a (npr. Program skrbi za osobe s ozljedom kralježnične moždine). U razdoblju od 2008. do 2010. Saša Moslavac je obnašao dužnost tajnika za Odbor UEMS PRM-a. Kasnije, delegatsku dužnost, uz Katarinu Sekelj-Kauzlarić koja je delegat od 1990-ih, preuzeo je Žarko Bakran, a od 2014. ponovno Saša Moslavac, i kao Nacionalni manager (član Odbora, zadužen i za provođenje Europskog ispita u Hrvatskoj). Na delegatskoj dužnosti naknadno im se pridružio Tonko Vlasko.

Aktivnosti su se provodile kroz rad Skupština u formatu proljetnog i jesenskog sastanka, svaki puta u drugoj zemlji članici uz domaćinstvo nacionalnog društva, ali i provođenju niza aktivnosti putem radnih grupa, vijeća i odbora, na volonterskoj bazi i tijekom cijele godine. Zajednička stremljenja i suradnja delegata, kolegijalnost unutar struke (specijalnosti) i prijateljski pristup radu doprinose osjećaju pripadnosti FRM obitelji i europeizma; naime može se iskusiti kako slični problemi tište i druge, te ponekad shvatimo da smo neke od njih u Hrvatskoj već riješili, ili imamo i bolje uređene od zemalja za koje volimo reći da su nam uzor. Čitajući izvješća kao cjelinu, može se uočiti obrazac kontinuiteta rada i projekata ovih tijela: ideje se pojave, osmisle, analiziraju, u pravilu prihvaćaju konsenzusom, definiraju se radne grupe autora i suradnika, tijekom jasno definiranih vremenskih limita izlažu se međuizvješća, kritički analiziraju i prihvaćaju, te naposljetku imamo finalni proizvod koji je prihvatljiv svima, i koristan za sve. Takav način rada, doduše, zahtijeva više vremena, upornost i trajnu posvećenost poslu, a ne samo sudjelovanje tijekom skupština. Vjerujemo da možemo biti ponosni da smo u tom europskog duhu suradnje i mi dali svoj doprinos, na dobrobit europske i hrvatske, ali i internacionalne FRM i naših pacijenata.

U referentnom razdoblju Izvješća (2014. - 2021.) održane su Godišnje skupštine:

Bled, Slovenija, 3/2014.

Zamość, Poljska, 9/2014.

Madrid, Španjolska, 3/2015.

St. Petersburg, Rusija, 9/2015.

Atena, Grčka, 2/2016.
Prag, Češka, 8/2016.
München, Njemačka, 3/2017.
Bratislava, Slovačka, 9/2017.
Kijev, Ukrajina, 3/2018.
Stockholm, Švedska, 9/2018.
Budimpešta, Mađarska, 3/2019.
Plovdiv, Bugarska, 9/2019.
Jahorina, Bosna i Hercegovina (online), 3/2020.
Šibenik, Hrvatska (online), 9/2020.
Rumunjska (online), 3/2021.

Bled, Slovenija, 3/2014.

U proljeće 2014. godine skupštinu UEMS PRM-a (i ESPRM-a – European Society of Physical and Rehabilitation Medicine – Europskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu, u kojoj su mnogi delegati isti u obje udruge) ugostili su slovenski kolege na Bledu. Bila je to i geografska prilika da se pojavimo u pojačanom sastavu s predsjednikom HDFRM-a Tonkom Vlakom, koji će kasnije postati delegatom UEMS-a (za Odbor) i ESPRM-a (uz Franu Grubišića). Ujedno, bila je to prilika da se ponovno pokrenu veze sa slovenskim kolegama i Slovenskim društvom za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu, koje su tijekom hrvatskog pristupnog procesa EU bile opterećene blokadom pregovora, što se odrazilo na suradnju i na razini HLZ-a (Hrvatskog liječničkog zbora). Tijekom tog vremena, u pripremi je bila e-knjiga o dijagnostičkom ultrazvuku koja će biti dostupna i specijalizantima, te je trebalo napraviti popis specijalizanata – što je naša zemlja i učinila. Tijekom predstavljanja izvješća koordinatora nacionalnih managera Fitnat Dincer je opsežno predstavila edukacijske standarde tijekom specijalizacija u zemljama članicama, u kojem je naša zemlja odlično i precizno predstavljena. Dosta se raspravljalo o bazi pitanja za Europski ispit koja se trajno proširuje, ali se izrada pitanja nastoji strukturirati s kvalitetnom verifikacijom pitanja, kako bi se izbjegle moguće pogreške i pravne posljedice. Predlagalo se stvaranje kataloga ciljeva u dodiplomskoj i specijalističkoj edukaciji u FRM-u, tj. procjenu znanja i vještina, na tragu kurikuluma Odbora, i stvaranja silabusa, slično onome što je Hrvatska učinila u prilagodbi svojih specijalističkih programa tijekom pristupnih pregovora EU, i obaveza koje su iz nje proizlazile. Prezentirane su aktivnosti u organizaciji nadolazećeg kongresa ESPRM-a u Marseilleu, kao i škole: ESM, International Teaching Programme, uključene u taj kongres,

Riga Interprofessional Summer School of Rehabilitation Medicine, EMRSS. HDFRM je uputio dvoje kolega u ESM, tijekom kongresa.

Zamość, Poljska, 9/2014.

Između ostalog, na ovoj skupštini raspravljena je tematika skorog Europskog ispita koji se imao održati 29. 11. 2014., istovremeno u svim zemljama članicama UEMS-a pa tako i u Hrvatskoj, s 2 kandidatkinje. Od prošlog sastanka, Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju u Varaždinskim Toplicama pod vodstvom prof. Ivana Džidića obavila je recertifikacijsku proceduru obučnog centra za idućih 5 godina. Tada smo u Hrvatskoj imali 22 certificirana fizijatra, 4 trenera i 2 obučna centra. Početkom rujna je Saša Moslavac u ime Odbora obavio inspekciju obučnog centra u Istanbulu. E-knjiga o dijagnostičkom ultrazvuku postat će uskoro dostupna u elektroničkom, a potom i tiskanom obliku, te dostavljena specijalizantima, uz prednost onih registriranih kod Odbora. Predstavljena je radna grupa za izradu kurikuluma mogućeg akreditacijskog područja „Pain medicine“. Izabrana su 2 predstavnika Odbora (Saša Moslavac, Alvydas Juocevičius) u zajedničku radnu grupu europskih tijela (Sekcija, Odbor, ESPRM, EARM – Europska akademija za rehabilitacijsku medicinu) za reviziju „White Book of Physical and Rehabilitation Medicine in Europe“ - tzv. „Bijele knjige“ u narednom razdoblju od 2 do 3 godine. Povedena je rasprava o mogućnostima pristupa certifikacijskim procedurama kolegama iz zemalja bivše Jugoslavije (osim Slovenije i Hrvatske koje su punopravne članice UEMS-a) i bivšeg Sovjetskog Saveza. Zaključeno je da se certifikacijske procedure omoguće za zemlje bivše Jugoslavije, dok će se za ostale dogovarati naknadno i nakon pregleda edukacijskih procedura (sukladnost specijalističkih kurikuluma, trajanja i načina obuke i slično). Uz ostale etablirane škole (ESM, EMRSS) dato je izvješće o prvoj „Riga Interprofessional Summer School of Rehabilitation Medicine“. Zaključeno je da je uspjela, da je uspješno povezala više struka (interprofesionalna škola), da je valja nešto skratiti (s 14 na 10 ili 7 dana) te održavati krajem ljeta ili početkom jeseni (održana je sredinom kolovoza). Uz ostale, na njoj je sudjelovalo 8 specijalizanata FRM-a, od čega su dva financijski poduprta od strane Odbora. Na radnom sastanku CAC-a predstavljeni su programi skrbi (za osobe s ozljedom kralježnične moždine – Latvija, za liječenje spastičnosti kod djece – Mađarska), upućen je poziv organizatorima kongresa da uvrste radionice s predstavljanjem takvih programa, govoreno je o praksi zemalja u zaštiti prava pacijenata i odgovornostima u programima FRM skrbi. Na poticaj Francuske, pokrenuta je rasprava o položaju specijalista FRM-a u odnosu na ostale specijaliste i druge struke u pogledu ambulantne rehabilitacije (terapije), ali i rehabilitacije (fizikalne terapije) u kući. U tom će se smislu kreirati upitnik za delegate svih zemalja kako bi se predstavio zajednički stav

Sekcije. PPC se pohvalio izdanjem e-knjige o kompetencijama (Field of competence) koja je postavljena i na mrežne stranice UEMS PRM-a, uz sugestiju daljnje distribucije. Formirana je radna grupa – MJC (Multidisciplinary Joint Committee) – o spinalnoj kirurgiji (sa srodnim strukama) kao i već spomenuta za „Pain medicine“. Istaknuto je publiciranje 8 članaka o muskuloskeletnoj rehabilitaciji u posebnom izdanju EJPRM-a (European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine). Govorilo se o standardima prakse u Europi po pitanju raznih faza rehabilitacije (akutna/postakutna/dugoročna/kronična), o normama osoblja, infrastrukture i opreme, intenziteta i trajanja terapija i duljini boravka na rehabilitaciji, što se razlikuje među članicama; odlučeno je da se upitnikom prikupe odgovori delegata te predstave na budućem sastanku kako bi se uspostavio zajednički europski stav o takvim normativima. Prema novom predlošku koji je predstavio Glavni urednik EJPRM-a Stefano Negrini, predstavljeni su novi EBPP-i: o amputacijama i moždanom udaru, kao i o spinalnim deformitetima. Raspravljalo se o modalitetima razvoja FRM-a u Rusiji, prema europskim predlošcima.

Madrid, Španjolska 3/2015.

Na sastanku Odbora prikazani su rezultati certifikacijskih procedura. Europski ispit 2014. godine položilo je 66 kandidata (prolaznost 81 %), među kojima i naše kolegice Nataša Kalebota i Nikolina Kristić Cvitanović. Prikazane su osnove narednih europskih škola: ESM-a od 1. do 10. 7. 2015. te EMRSS-a od 9. do 12. 11. 2015. (teme iz parkinsonizma). I dalje su se provodile aktivnosti na uspostavljanju proširenog kurikuluma specijalnosti, te dodiplomske nastave. Planirala se „E-book for undergraduate“, udžbenik iz FRM-a za dodiplomsku nastavu, kojom bi se nastojala harmonizirati edukacija predmeta medicinskih fakulteta širom Europe, što sada nije slučaj – ima zemalja koje ga nemaju. Pripremala se prigodna proslava 25. godišnjice osnutka Odbora (utemeljen 1991., kao dio Sekcije), prilikom kongresa ESPRM-a u Portugalu (23. – 28. 4. 2016.). E-knjiga o dijagnostičkom ultrazvuku izdana je u tiskanom obliku. Predstavljen je kurikulum mogućeg akreditacijskog područja „Pain medicine“. Započet je proces revizije „Bijele knjige“, nakon što je detektirana potreba za nadopunom drugog izdanja (iz 2006., a koje je, ponavljamo, HDFRM preveo i na hrvatskom jeziku objavio 2007. u našem časopisu), utvrđen je algoritam i vremenski okvir postupanja u izboru urednika, glavnih i ostalih autora te kontributora. Saša Moslavac je među 8 kolega (izabranih od strane Sekcije, Odbora, ESPRM-a i EARM-a) u radnoj grupi formiranoj za nadzor revizije, kasnije i kao tajnik tzv. „Steering Committeeja“, svojevrsnog izvršnog odbora i jedan od urednika nove „Bijele knjige“. Planirano vrijeme izdanja je početak 2017. godine. Ovaj puta, najživlja rasprava se vodila oko indikacija za produženo liječenje (rehabilitaciju) i oko definiranja neurorazvojne rehabilitacije.

Jedan dio rasprave odnosio se i na stanje struke (specijalizacije) u odnosu na ostale suradnike u rehabilitacijskom timu. Problem definiranja kompetencija i ovlasti članova rehabilitacijskog tima prisutan je u većini zemalja članica UEMS PRM-a. Najizraženiji je u Turskoj, pa je njihova delegacija pokrenula anketu među delegatima na temu edukacije članova rehabilitacijskog tima, stečenih kompetencija, te ovlasti fizioterapeuta, radnih terapeuta, medicinskih sestara u rehabilitaciji i liječnika specijalista različitih specijalnosti: problematiziran je položaj specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije u timu. U narednom periodu, delegacija Turske obavezala se pripremiti i prikazati opsežnije istraživanje. Kako je Katarina Sekelj Kauzlaric kao delegat HLZ-a istodobno punopravna članica Vijeća UEMS-a i obavezno nazoči sastanku tog tijela u Bruxellesu, dogovoreno je da prema potrebi preuzme zastupanje UEMS PRM-a na tom sastanku. Pojavila su se i neka pitanja proceduralne naravi u radu UEMS PRM-a. Naime, predstavnici Rusije aktivno su se uključili u rad ESPRM-a, a ponudili su i domaćinstvo za sastanak UEMS PRM-a. No, kako Rusija još nije zatražila ni status promatrača u članstvu UEMS-a, mora se, dogovorno s tajništvom i predsjednikom UEMS-a raspraviti mogućnost aktivnog sudjelovanja delegata iz Rusije u radu UEMS PRM-a. Delegati nekih zemalja, posebice Švedske, zatražili su potpunije definiranje statusa delegacije Rusije. Radna grupa za balneologiju i balneoterapiju (predsjedatelj: Pedro Cantista, Portugal) obnovila je svoje aktivnosti. U raspravi su se iskristalizirala dva ključna pitanja: balneologija kao subspecijalizacija u Europi ili u sklopu specijalizacije iz FRM-a kao kompetencije (drugim riječima definiranje kurikuluma balneologije), i potreba za formiranjem obučnih centara za balneologiju u Europi. Pedro Cantista obećao je napisati izvješće o radu ove radne grupe za slijedeći broj našeg časopisa „Fizikalna i rehabilitacijska medicina“.

St. Petersburg, Rusija, 9/2015.

Na ovoj skupštini smo radi tehničkih i organizacijskih problema izostali. U to vrijeme prikazan je zahtjev UEMS-a za kreiranjem ETR-a naše specijalnosti, a slijedom nekih već odobrenih u drugim specijalnostima. Nastavljen je rad „Steering Committeeja“ za buduće izdanje „Bijele knjige“. Napredak je postignut u edukaciji ruskih kolega o europskom modelu edukacije u FRM-u, kroz organizaciju više seminara. Tijekom kongresa ISPRM-a (International Society of Physical and Rehabilitation Medicine) u Berlinu, UEMS PRM je organizirao više sekcija, a angažirali smo se i oko osnutka „Cochrane Rehabilitation“ polja. Započinje rad na definiranju „ICF Data Collection Tool for rehabilitation and general health care“ i protokolu za tzv. kulturalnu adaptaciju generičke i rehabilitacijske liste (seta), što će kasnije dovesti i do lokalizacije, prijevoda i objave hrvatske verzije (među prvima u EU-u). Odbor je predložio stvaranje kriterija za certifikaciju specijalista i obučnih centara u europskim

zemljama koje nisu punopravne članice UEMS-a. Donesena je odluka da se Europski ispit može polagati počevši od 3. godine specijalizacije uz posebno odobrenje mentora. Također, omogućit će se uvid u grupne rezultate pojedinih poglavlja ispita, kako bi se uočila područja slabijeg znanja, također i za pojedine kandidate. Prezentirani su buduća sekcija na kongresu ESPRM-a u Estorilu, Portugal naredne godine, i proslava 25-godišnjice Odbora. PPC radi na „E-book for the Field of Competence of PRM physicians – Part 2“. Počevši od članka o metodologiji, definirani su autori pojedinih poglavlja. Također, predstavljena su i buduća poglavlja „Bijele knjige“ i metodologija rada. Prezentiran je ICSO-R (International Classification of Service Organization in Rehabilitation), projekt klasifikacije servisa u rehabilitaciji. Prikazan je problem propisivanja rehabilitacijskih postupaka u Portugalu u polikliničkoj djelatnosti – pogrešno korištenje ICF-a od strane zdravstvenih vlasti dovelo je do problema profesionalne prakse i financiranja. Od portugalskih kolega traži se detaljna dokumentacija kako bi UEMS PRM mogao primjereno odgovoriti portugalskim institucijama. Sličan primjer navode i kolege iz Poljske. Sugerira se koristiti „Medical Act“ UEMS-a u zaštiti liječničke profesije – odluku Vrhovnog europskog suda u kojoj se navodi da fizioterapeuti nisu liječnici te da im se pacijenti moraju uputiti preko medicinske profesije. Također, sukladno pismo bit će upućeno od strane UEMS PRM-a odgovarajućim institucijama poljskih vlasti. Gerold Stucki detaljnije je predstavio projekt SZO-a (Svjetske zdravstvene organizacije) o implementaciji ICF-a u rehabilitaciji, koji uključuje kulturalnu adaptaciju „ICF Data Collection Toola“ baziranog na „ICF Rehabilitation Setu“ uključujući „Clinical Assessment Schedules“ koji se bazira na klasifikaciji rehabilitacijskih servisa. Predviđaju se daljnje radionice s domaćinstvom „ICF Research Brancha“ u Švicarskoj. CAC je predstavio agregirane podatke o akreditiranim programima: 13 tijekom pilot faze, i 12 putem redovitog procesa akreditacije, ukupno 25 u 10 zemalja (1 iz Hrvatske). Pokrenuta je rasprava o upotrebi i plaćanju modernih tehnologija u rehabilitaciji.

Atena, Grčka 2/2016.

Nastavljen je rad na reviziji „Bijele knjige“. Definirane su sekcije i poglavlja, glavni urednici po sekcijama, autori, koautori, interni i eksterni recenzenti, te upute za autore. Sastanak s autorima predviđen je tijekom europskog kongresa 2016. u Portugalu, a krajnji rok za pisanje poglavlja je sredina kolovoza 2016., po čemu slijedi proces recenzije. Sve će se pregledavati i odobravati od sva 4 tijela koja sudjeluju u reviziji pod imenom „European PRM Alliance“ (UEMS PRM Sekcija, UEMS PRM Odbor, ESPRM, EARM). Knjiga bi trebala biti spremna za publikaciju do kraja 2017. godine, „copyright“ će zadržati gore navedena tijela, autorstvo će imati urednici, autori, koautori i

interni recenzenti. Očekuje se da će „Bijela knjiga“, kao i prethodne, imati znatni utjecaj na razvitak struke širom svijeta obzirom na našu povezanost sa SZO-om (Christoph Guttenbruner, jedan od urednika i delegat Njemačke je naš „liaison officer“) te da se u internacionalnom FRM miljeu uvijek očekuju vijesti iz Europe, predvodnika struke. Prof. Črt Marinček iz Slovenije je po prestanku statusa delegata izabran za eksperta Odbora. Godine 2016. je olakšan certifikacijski proces kandidatima, smanjenjem kotizacija u tzv. posebnoj ponudi: ekvivalencijom po 200 eura, za trening centre po 500 eura (recertifikacija 250 eura), što je pružilo priliku za certifikaciju po povoljnijim uvjetima i našim brojnim kolegama s više od 10 godina specijalističkog staža. Uvjeti su, pritom, ublaženi, tako da je dovoljno 5 publikacija u nacionalnom relevantnom časopisu, uz ranije uvjete (rad 80 % vremena u multidisciplinarnom timu, i slično). Tada odobrenom recertifikacijom Klinike za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju KBC Sestre milosrdnice u Zagrebu i otprije obavljenom recertifikacijom Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju u Varaždinskim Toplicama, Hrvatska se mogla podičiti s 2 obučna centra (od ukupno 24 u Europi), kao i s 27 certificiranih kolega i 4 trenera, što nas u certifikacijskom smislu smješta među značajnije zemlje u odnosu na broj stanovnika, pa čak i u apsolutnim brojevima. Održan je Europski ispit uz sudjelovanje 14 zemalja i 104 kandidata s prolaznošću od 81 %. U Hrvatskoj, testu su pristupile i uspješno ga položile Ivana Božić Knež i Martina Janžeković, čime su nastavile tradiciju visoke, gotovo potpune prolaznosti hrvatskih kandidata na Europskim ispitima. Na testu je zastupljenost pitanja iz neurološke rehabilitacije bila 40 %, muskulo-skeletne 31 % te iz općeg dijela 19 % pitanja, s malim udjelom ostalih područja (kardio-vaskularna, pulmološka, gerijatrijska rehabilitacija itd.). Tijekom radnog sastanka Odbora diskutirano je o ovim podacima i mogućnosti da se kandidatima koji ne polože ispit pošalje analiza područja (ne i pitanja) u kojima nisu bili uspješni. Prikazan je i „feedback“ nacionalnih managera o uvjetima ispita te održana rasprava o mogućnosti da se još jednom definira popis literature, i naznače postoci pojedinih područja na ispitu. QBG (Question Bank Group) nastavlja s produkcijom pitanja (2 po članu Odbora, 10 po članu QBG-a) uz analizu svakog pitanja i posebne postupnike izrade i kontrole pitanja. Odbor nastavlja izradom kurikuluma dodiplomske i specijalističke izobrazbe FRM-a. Imali smo čast da je hrvatski kurikulum postao polazna osnovica europskog kurikuluma - ETR-a. Odbor je u tu svrhu zamolio te platio prijevod hrvatskog kurikuluma na engleski jezik. Namjerava se izdati e-knjigu dodiplomske nastave FRM-a, a oba kurikuluma objaviti kao sastavne dijelove nove „Bijele knjige“. Promovirala se ESM u Marseilleu (od 4. do 13. 7. 2016. - ukupno 30 sudionika), te EMRSS u Syracusi (od 7. do 10. 11. 2016. - ukupno 15 kandidata). PPC je nastavio rad na EBPP-ima o mjestu i ulozi fizijatra u pojedinoj kazuistici. Završen je EBPP kod skolioza, te su definirani autori i koautori za petnaestak drugih poglavlja. Manualna

medicina podržana je kao akreditacijsko područje. Zajednička radna grupa za Medicinu boli (MJC on Pain medicine) preporučila je kurikulum, i unatoč dosadašnjem neuspjehu u odobravanju specijalnosti, napreduje se u procesu. Na razini UEMS-a priprema se usvajanje specijalizacije iz sportske medicine, s tim da je zamišljeno da specijalizanti provedu 6-12 mjeseci u ustanovama FRM-a (aktualno 16/28 država članica EU-a ima specijalizaciju). Nastavljen je rad u ICSSO-R-u - klasifikaciji ustanova i servisa u rehabilitaciji, u suradnji s ekipom SZO-a iz Notwilli, Švicarska na čelu s Geroldom Stuckijem. CAC je predstavio 4 nova programa (3 iz Latvije i 1 iz Grčke). Ponovno je ukazano na zaokruženost cjeline: certifikacija liječnika, obučnih centara i programa - kao što je kod nas slučaj s centrom u Varaždinskim Toplicama. Radilo se na ICF kriterijima kao mjerom kvalitete programa te MIS - „measurement improvement systems“ - kao važnom kriteriju procjene uspješnosti. CAC donosi „position paper“ u vezi zaštite prava pacijenata. Kao prilog raspravi i na traženje CAC-a, prosljedili smo hrvatski Zakon o zaštiti prava pacijenata. Aktualizirana je rasprava o izradi smjernica.

Tijekom skupštine u članstvo Sekcije je kao promatrač, i nakon slične pozicije ostvarene u nadređenom tijelu (Vijeće UEMS-a), primljen Izrael.

Prag, Češka, 8/2016.

Prezentirani su rezultati istraživanja dodiplomske i specijalističke izobrazbe FRM-a u zemljama članicama UEMS-a. Akcijski plan za 2014. – 2018. uključivao je: promociju certifikacijskih procedura sniženim kotizacijama; kooperaciju sa zainteresiranim zemljama koje nastoje uključiti Europski ispit u nacionalnu legislativu (kao što je taj ispit obavezan u Sloveniji, Švicarskoj, postoje namjere u Rumunjskoj); preporuku o istome u novoj „Bijeloj knjizi“. Planirane aktivnosti uključile su publiciranje sukladnog članka u časopisu (EJPRM), te statistike certifikacijskih aktivnosti u 25 godina. QBG pripremio je, u suradnji nekih nacionalnih managera (redovito i hrvatskoga) 100 novih pitanja. Predstavljen je prijedlog certifikacije specijalista i obučnih centara u zemljama izvan UEMS-a. Predstavljani su i u raspravu upućeni dodaci reviziji dodiplomskog i specijalističkog kurikuluma. Predstavljen je prijedlog: „Updates in PRM Topics“, digitalne knjige kao dodatnog edukacijskog medija za studente, specijalizante i specijaliste, koja će biti distribuirana kod Odbora registriranim specijalizantima i europskim specijalistima (FEBPRM). Predstavljene su aktivnosti i izvješća ESM-a (30 sudionika) i EMRSS-a (18 sudionika), škola koje su financijski potpomognute iz blagajne Odbora. Sastanak CESMA-e (The Council for European Specialists Medical Assessment - tijelo UEMS-a koje harmonizira europske ispite) održan je u Bukureštu i uključio je raspravu o integraciji Europskog ispita u rumunjski sustav nacionalnih ispita, te smo obaviješteni o pregovorima UEMS-a s iranskim Ministarstvom zdravlja

o prihvaćanju Europskog ispita u nacionalne svrhe. Kooperacija Odbora nastavljena je s organizatorima kongresa ESPRM-a u Vilniusu, 2018. Prikazano je izvješće o proslavi 25. godišnjice Odbora. Održana je sjednica Stalne radne grupe za balneologiju i balneoterapiju s dvadesetak zainteresiranih delegata, uglavnom iz srednjeg i južноеuropskog područja (zemalja s tradicijom primjene ljekovitih prirodnih činitelja). Izviješćeno je o postupnom porastu broja publikacija iz ovog područja (ukupno je registrirano 86 955 članaka iz ovog područja, od kojih je 356 imalo znanstvenu razinu dokaza). Na nekoliko stručnih skupova i kongresa u Europi održane su sekcije ili rasprave na temu balneologije. Zahvaljujući odazivu većine delegata UEMS PRM-a na upitnik o primjeni prirodnih ljekovitih činitelja u zemljama članicama, u izradi je pregled aktualnog stanja u balneologiji i balneoterapiji u Europi. No, jasno je da su zemlje članice zauzele dijametralno suprotne pozicije: srednja, istočna i jugoistočna Europa, te zemlje oko Mediterana imaju dugu tradiciju primjene ovih procedura, ali i izobrazbu kadrova za primjenu istih, dok su zemlje Skandinavije, Beneluxa, Velika Britanija i Irska protiv bilo kakve stručne valorizacije ovih tretmana. Međutim, istaknuto je direktivama utvrđeno pravo svakog pacijenta iz zemalja članica EU-a na jednaku dostupnost svih medicinskih tretmana pa tako i balneoterapije, koja u nekim zemljama članicama (npr. Portugalu) ima ne samo razvijenu mrežu centara, nego i obvezno licenciranje zdravstvenih radnika koji pružaju ovaj oblik zdravstvene usluge pokriven nacionalnim zdravstvenim osiguranjem. Nakon dulje rasprave, članovi radne grupe zauzeli su stav da je nužno uvrstiti osnove edukacije iz balneologije i balneoterapije u plan i program izobrazbe specijalista FRM-a, (koji je u izradi) i koji će biti objavljen kao dio „Bijele knjige“; istodobno, potrebno je raditi na standardima za primjenu balneoterapije u svim ustanovama u Europi. U radu PPC-a raspravljalo se o ovim EBPP-ima: akutna i kronična bol, kranio-cerebralne ozljede, stanja nakon moždanog udara, ozljede kralježnične moždine, neuro-muskularne bolesti, rehabilitacija osoba starije dobi, kardio-vaskularne i kronične respiratorne bolesti, bolesti metabolizma, cerebralna paraliza i urođene deformacije lokomotornog sustava, onkološke bolesti i stanja, rehabilitacija nakon amputacije udova te rehabilitacija trudnica i roditelja s onesposobljenostima. U svima je fokus na ulozi liječnika specijalista FRM-a u provedbi ovih specifičnih i složenih rehabilitacijskih programa. Preporuke se moraju temeljiti isključivo na objavljenim nacionalnim smjernicama za pojedine bolesti i/ili stanja, kao i na kvalitetnim radovima objavljenima u Cochrane ili nekoj drugoj visoko valoriziranoj bazi podataka. Tijekom rada PPC-a Stefano Negrini je detaljno pojasnio trenutno stanje suradnje UEMS PRM-a i Cochranea. Profesionalna praksa FRM-a došla je zbog opsežnih reformi zdravstvenih sustava u brojnim zemljama članicama u vrlo osjetljive (ne)prilike. Problem definiranja kompetencija i ovlasti pojedinih članova rehabilitacijskog tima prisutan je u većini zemalja članica UEMS PRM-a. Najizraženiji je u Turskoj,

Poljskoj, Portugalu i Rumunjskoj, čiji su delegati i stručna društva tijekom prošle godine zatražili i dobili službenu pisanu potporu UEMS PRM-a u borbi za dignitet struke, a protiv dominacije fizioterapeuta svih razina izobrazbe koji su u nekim zemljama članicama u potpunosti preuzeli ulogu voditelja rehabilitacijskog tima. Raspravljano je i o novom Aneksu Direktive 36/2005 koji je usvojen u siječnju 2016., a kojim se potvrđuju službeni nazivi svih specijalizacija koje ulaze u postupak automatskog priznavanja u zemljama članicama EU, te su potvrđena nacionalna tijela koja u pojedinim zemljama članicama imaju ovlasti provedbe specijalističke izobrazbe. Na prijedlog PPC-a, UEMS PRM je zadužio predsjednika Nicolasa Christodouloua za službeno obraćanje predsjedniku UEMS-a prof. Krajewskom, sa zamolbom da se isti obrati predsjedniku CPME-a (Standing Committee of European Doctors) koji je ispred te asocijacije u siječnju 2016. potpisao Memorandum o suradnji s regionalnim predstavništvom WCPT-a (World Confederation for Physical Therapy). Tim sporazumom daje se, naime, veći dignitet profesiji fizioterapeuta, priznajući istu kao potpuno ravnopravnu profesiju liječnicima specijalistima. UEMS PRM je bio zatečen takvim aktivnostima CPME-a, s obzirom na to da se tom prilikom nije konzultirala grupacija koja službeno okuplja najveći dio liječnika specijalista u Europi (UEMS) (podsjetimo, punopravni član CPME-a iz Hrvatske je Hrvatska liječnička komora, dok je punopravni član UEMS-a, čiji je dio i UEMS PRM, Hrvatski liječnički zbor). Isto tako, UEMS PRM je zadužio svog predsjednika da se obrati predsjedniku UEMS-a sa zamolbom da pojasni stav UEMS-a po pitanju nemedicinskih profesija koje u svojim djelatnostima zalaze u područje djelovanja i ovlasti liječnika specijalista FRM-a (npr. kiropraktičari, osteopati i dr.). Iako se u nekim zemljama članicama EU-a ove profesije temelje na visokoškolskoj edukaciji i prepoznate su kao posebno licencirane profesije, delegati UEMS PRM-a zabrinuti su za sigurnost pacijenata zbog mogućih nedostatnih medicinskih kompetencija tih pružatelja usluga. PPC je raspravljao o preliminarnom izvješću o stanju struke FRM-a, o standardima za odjele koji provode rehabilitacijske programe te o tzv. osjetljivim poljima u „Bijeloj knjizi“, točnije o onim segmentima u kojima bi moglo biti prijedloga među zemljama članicama. Na plenarnoj, zajedničkoj sjednici UEMS PRM-a, svoj rad prikazala je i grupa koja se bavi posebnim kliničkim pitanjima, ovoga puta posebno pravima pacijenata u rehabilitaciji i kvalitetom usluga u FRM-u. Prikazan je inspekcijski stručni posjet Rusiji koji su na poziv tamošnje stručne udruge obavili posebno akreditirani članovi UEMS PRM-a. Također, najavljena je suradnja s Ukrajinom u koju će se uputiti akreditirani stručnjaci.

München, Njemačka, 3/2017.

Na ovom sastanku nastavljene su aktivnosti promovirane Akcijskim planom za 2014. - 2018.: promocije certifikacijskih procedura sniženim kotizacijama, kooperacije sa zainteresiranim zemljama koje nastoje uključiti Europski ispit u

nacionalnu legislativu, a predstavljena je i naša hrvatska inicijativa za prihvaćanjem alternativne opcije Europskog ispita, kao nacionalnog pisanog ispita. Raspravljalo se o mogućnosti digitalnog (online) provođenja ispita, tehničkim mogućnostima, te je prikazan noviji sustav kriptiranja podataka. QBG je za ispit pripremio 100 novih pitanja. Predstavljen je novi prijedlog europske certifikacije specijalista ekvivalencijom koji uključuje bodovanje kliničke i ostalih aktivnosti, a ne samo publikacijskih; predstavljen je unaprijeđeni kurikulum Odbora postdiplomske (specijalističke) izobrazbe (ETR); prikazane su aktivnosti u izradi e-knjige dodiplomske nastave koja će poslužiti kao udžbenik za medicinske fakultete - u fazi recenzija s planom objave na kongresu ESPRM-a u Vilniusu svibnja 2018. godine. Prikazana je aktivnost članova Odbora u reviziji „Bijele knjige“, pisanja poglavlja, te hodogram nakon izglasavanja finalne verzije. Predstavljani su prvi dijelovi digitalne knjige: „Updates in PRM Topics“. Održana je sjednica European College of PRM-a, organizacije koja je prethodila sadašnjoj strukturi Odbora kao jednog od vijeća Sekcije UEMS PRM-a te još uvijek ima zasebni status i račun, premda su članovi Collega ustvari delegati Odbora UEMS PRM-a. Članovi Odbora glasovanjem su odbili platiti sudjelovanje kandidata na već održanoj „European Rehabilitation Robotics School“ radi nejasnoća u izboru kandidata. Unaprijeđen je „eLearning portal“, „Educational Resources“, proveden je Online tečaj udarnog vala u kojem su sudjelovala i naša 4 specijalizanta. Predstavljen je i objašnjen novi online predložak EACCME-a (European Accreditation Council for Continuing Medical Education - tijela UEMS-a koje vrši akreditaciju i bodovanje znanstvenih programa i edukacija npr. kongresa) u prijavi stručnih skupova kod UEMS-a. Nastavljena je kooperacija s organizatorima kongresa ESPRM-a u Vilniusu 2018, a Odbor će imati svoje sekcije, sekcije trominutne prezentacije doktorskih radova iz FRM-a, nagradu za najbolju prezentaciju specijalizanta i slično. Kao kuriozum, možemo navesti da se u Vilniusu organizira Rehatlon, na idejni poticaj i po uzoru na hrvatski Rehatlon koji tradicionalno održavamo tijekom našeg kongresa HDFRM-a. Ideju je organizatorima (predsjedniku ESPRM-a Alainu Delarqueu i nacionalnom organizatoru Alvydasu Juocevicius) prenio naš specijalizant Jasmin Nikšić tijekom ESM-a, a naknadno je Saša Moslavac zadužen za pomoć u toj organizaciji. Tijekom ovog sastanka, hrvatska delegacija upitana je za organizaciju jednog od narednih sastanaka UEMS-a/ESPRM-a i prihvatili smo tu obavezu, uz odobrenje predsjednika Tonka Vlaka i Upravnog odbora, za jesen 2020. godine. PPC je izvijestio o kolaboraciji s ruskim i ukrajinskim kolegama, standardima prakse u Europi, Cochrane kolaboraciji u području rehabilitacije, ICSSO-R-u, napretku projekta kulturalne adaptacije ICF rehabilitacijske liste (u što smo se i mi uključili), i problemima profesionalne prakse u Portugalu, Poljskoj i Hrvatskoj, te našem uspješnom razrješenju dilema vezanih oko kompetencija liječnika obiteljske medicine u propisivanju modaliteta fizikalne terapije (o tome više u Izvešću

predsjednika/dopredsjednika HDFRM-a). CAC je nastavio akreditacijom kliničkih programa, pitanjima prava pacijenata, razvojem kliničkih smjernica (ozljede mozga, ozljede kralježnične moždine, ozljede mozga kod djece, križbolja, preskripcija pomagala za kretanje), te postupnika u rehabilitacijskim ustanovama kod kliconoštva višekratno otpornim bakterijama, o čemu će se prikupiti anketni podaci po zemljama. Naknadno, istim obrascem prikupili smo i tijekom Slovensko-hrvatskog simpozija rehabilitacijske medicine prezentirali podatke hrvatskih rehabilitacijskih ustanova. Prezentirana je knjiga „Dilemmas in PRM – the dilemma game“ EARM-a (Henk Stam) s prikazom niza etičkih dilema u našoj struci, razlikama u percepciji istih ovisno o zemlji i kulturološkom okruženju. Delegati su pozvani participirati u slanju svojih (etičkih) dilema za uvrštenje u izdanje.

Bratislava, Slovačka 9/2017.

Odbor UEMS-a za pripremu ETR-a predstavio je smjernice i predložak za pisanje istih. Kasnije, tijekom plenarnog zasjedanja na ovoj skupštini naš ETR će biti prihvaćen i upućen Vijeću UEMS-a. CESMA slavi 10. godišnjicu, a UEMS 60.. Nastavlja se revizija „Bijele knjige“, finaliziraju se poglavlja, planira „lansiranje“ na kongresu ESPRM-a u Vilniusu 2018. godine. Nastavljaju se procesi transformacije rehabilitacijskih servisa u Ukrajini: organiziran je i treći seminar u Kijevu u lipnju 2017., formirano ukrajinsko nacionalno društvo za FRM te je priznata specijalizacija FRM-a. Piše se e-knjiga iz FRM-a za dodiplomsku nastavu. Nastavlja se lobiranje za promjenu imena specijalnosti u Direktivi 2005/36/EC. Specijalna ponuda i oglašavanje europskih certifikacija dovela je do povećanja broja certifikacija ispitom za 12 %, ekvivalencijom i recertifikacije za 100 %, i (re)certifikacije obučnih centara za 150 %. U doglednoj budućnosti, planira se online provođenje Europskog ispita: poseban upitnik bit će poslan nacionalnim managerima za procjenu mogućnosti provedbe istoga. Skoro će i proslava 25. godišnjice Europskog ispita iz FRM-a, jednog od starijih u povijesti UEMS-a. U podršci edukacijskim tečajevima iskazana je potreba za jasnim kriterijima financiranja i ostale podrške: s jasnim ciljevima u polju FRM-a, za specijalizante i specijaliste FRM-a, na engleskom jeziku, s posebnim popustom za kod Odbora registrirane specijalizante i europske specijaliste (FEBPRM); tečaj treba biti podržan od nadležnog nacionalnog tijela kao dio CME/CPD-a (Continuous Medical Education/Continuous Professional Development - trajne edukacije) ili od EACCME-a; treba trajati barem 8 sati (jedan dan); zahtjev treba poslati barem 2 mjeseca prije tečaja zajedno s programom u završnoj verziji; mora biti bez upliva komercijalnih mreža. Nadalje, organizator mora nositi titulu FEBPRM-a, nastavnici biti internacionalni (barem 2 predavača iz zemalja izvan zemlje domaćina), a tijekom tečaja mora se izvršiti evaluacija i rezultate predočiti Odboru. E-knjiga

dodiplomske nastave: poglavlja su na recenzijama. „Sonographic Atlas for Common MSK Pathologies“: publicirat će se do kraja 2017., kodovi će se dijeliti prema jasnim kriterijima tijekom kongresa ESPRM-a i ISPRM-a. Nacionalni manageri mole se poslati nove materijale za objavu u e-knjigu „Educational Resources in PRM (urednik Franco Franchignoni)“. Online tečaj udarnog vala kreće u listopadu 2017.: po 2 specijalizanta iz svake zemlje bit će prihvaćena bez naknade. John Burn (UK) prezentirao je prijedlog organizacije „Spinal Rehabilitation Course“, u proljeće 2019. U kurikulumu sportske medicine osigurano je 6-12 mjeseci FRM dijela, prenosimo na engleskom: „Clinical anatomy: Relevant regional anatomy, including normal variations and the relevance for injury risk, injury prevention and injury management. Acute management of common musculoskeletal injuries. General Pathology of the Musculoskeletal System: Understanding common clinical signs & symptoms in general musculoskeletal pathology, which may present in athletes. Understanding of the findings which may be detectable by imaging and other relevant investigations e.g. EMG, nerve conduction studies, diagnostic ultrasounds etc. Techniques of aspiration or injection of joints and possible complications. Acute and Overuse Injury Management: The principles of managing acute soft tissue injury e.g. lacerations, sprains, strains, contusions, haematomas, joint injuries. The principles of assessing, investigating and managing overuse injury. Principles of the conservative management of injury: Principles of injury rehabilitation for ligament, tendon, muscle, bone, joint. Multidisciplinary approach to rehabilitation. The use of taping, splints, braces, orthotics. Musculoskeletal Radiology Knowledge of finding. Gait and Biomechanical Assessment Knowledge. Sports for persons with disability.“ Predstavljene su teme sekcija Odbora na predstojećim ESPRM i ISPRM kongresima. Pojavio se projekt naziva „PRM actions terminology“: cilj je definirati pojmove u FRM-u, što uključuje definirati listu pojmova, navesti definicije i sinonime, koncepte djelovanja te prikladne pojmove. Bernard Maillet (predstavnik UEMS-a i gost skupštine) predlaže da se konsensus oko „naše“ terminologije prikaže na Vijeću UEMS-a, kako bi se s time upoznalo sve liječnike. Također, predstavljen je projekt „Framework for Clinical Quality Management (CQM) in Rehabilitation in Europe“ (UEMS zemlje): cilj je identificirati i definirati rehabilitacijske ustanove, potom definirati ICF instrumente za „CQM“ u raznim ustanovama, potom i na razini zemlje. CAC akreditacija: prihvatit će se aplikacija za akreditaciju specijalista FRM-a koje verificiraju nacionalni delegati (dakle, ne nužno s titulom FEBPRM). Ovime se nastoji olakšati pristup akreditaciji. Mauro Zampolini predstavio je „Rehabilitation 2030“ - akcijski plan kolaboracije sa SZO-om, u koji je uključeno korištenje ICF-a uz personalizirani rehabilitacijski plan koji uključuje procjenu, definiciju ciljeva, timski rad, procjenu ishoda (i pacijentovu). Odlučeno je specificirati metodologiju toga IRP-a (Individual Rehabilitation Plan) koristeći „ICF Clinical

Tools". Izrađen je hodogram navedenih aktivnosti, uključujući provjeru u praksi u nekim zemljama i njihovim bolnicama. Prezentirani su programi skrbi: „Rehabilitation after Low Back Surgery“ – Latvija i „Spasticity – ITB programme of care“ – Slovenija, u postupku recenzija. U nekim recenzijama sudjelovali su i hrvatski delegati (Saša Moslavac). Smjernice: skupljaju se u više područja: traumatska ozljeda mozga (Mark Delargy), ozljeda kralježnične moždine (Christina Anastasia Rapidi), traumatska ozljeda mozga u djece (Renato Nunes), križobolja (Karel Hornaček), evaluacija i preskripcija pomagala u kretanju (Karel Moses), multipla skleroza (Mauro Zampolini), cerebralna paraliza (Henk Stam). Predlaže se potražiti lokalne nacionalne smjernice i verificirati ih putem „Agree toola“, te prevesti. Grupa za balneologiju će surađivati s ESPRM-ovim SISC-om (Specijalna interesna grupa) za balneologiju u pripremi kongresa u Vilniusu. Pokušat će se pronaći zajedničke standarde u zemljama UEMS-a i involvirati specijaliste FRM-a u Europski odbor medicinske hidrologije. Odbor je uređivački odbor za web stranice: Karel Moses, Saša Moslavac, Rolf Frischknecht.

Kijev, Ukrajina 3/2018.

Tijekom sastanka bližio se završetak validacije ETR-a naše specijalizacije, u kojem je ugrađeno mnogo detalja hrvatskog kurikuluma FRM-a. Uskoro, bit će predstavljen Vijeću UEMS-a na odobrenje. Nastavljeni su naponi da se u Aneksu V Direktive o priznavanju profesionalnih kvalifikacija promijeni ime specijalnosti u „Fizikalna i rehabilitacijska medicina“, kako je nazvana u većini zemalja članica. Najavljena je skoro publikacija „Bijele knjige“ u Vilniusu, u svibnju 2018. Knjiga je već dostupna u Pubmedu, te će biti postavljena na mrežne stranice autorskih tijela. Moguć je nacionalni prijevod, uz odgovarajuća odobrenja. Nastavljen je rad na EBPP-ima, nizu dokumenata koji će se objaviti u 2. dijelu e-izdanja „Field of Competence of PRM physicians“. Završen je rad na područjima: Methodology (Stefano Negrini), Spinal deformity during growth (Stefano Negrini), Ageing (Aydan Oral), Obesity (Paolo Capodaglio). Nastavlja se proces pisanja užbenika za dodiplomsku nastavu „Physical and Rehabilitation Medicine for Medical Students“, u nastojanju harmonizacije edukacije medicinskih fakulteta u Europi. Sastoji se od 5 dijelova i 23 poglavlja. Europski ispit proveden je u studenom 2017., s 112 kandidata iz 18 zemalja. 94 kandidata je položilo ispit. Publiciran je „The Atlas of sonographic musculoskeletal pathologies“ i Odbor je distribuirao digitalne primjerke sudionicima Online tečaja udarnog vala i europskim specijalistima (FEBPRM). Osvježen je „Resources in PRM“, online izdanje prikupljenih edukacijskih linkova (urednik Franco Franchignoni), kao i „Updates in PRM Topics“. Pripremana je „European PRM Board School in Vilnius“ tijekom predstojećeg kongresa. Predsjednik Nicolas Christodoulou prenio je vijest da je

sekcija anesteziologa odustala od kreiranja subspecijalnosti (ili specijalnosti) Medicine boli (Pain medicine). U Sportskoj medicini, validiran je FRM dio kurikuluma koji bi trebao trajati, ovisno o zemlji 6 do 12 mjeseci. Uloga FRM-a je ponajviše u rehabilitaciji kod sportskih ozljeda. Kod Manualne medicine, Vijeće UEMS-a odlučilo je da neće biti samostojeća specijalnost ili subspecijalnost, već eventualno specijalistička ekspertiza. Izabran je urednički odbor za sažetke koji će činiti e-izdanje Cochrane Rehabilitation polja, te Vijeće za terminologiju u FRM-u. Nastavljen je rad na implementaciji ICF-a kroz projekte „Global Roadmap for ICF implementation in Europe“ i „Development of an ICSO-R 2.0“: revidirana verzija. Glavni tajnik Mauro Zampolini predstavio je napredak na razvitku metodologije IRP-a korištenjem „ICF Clinical Tools“, naročito u segmentu participacije. Tijekom sastanka CAC-a akreditirani su programi: „PRM programme for in-patients after spinal lumbar surgery“ – Latvija, i „Programme for spasticity treatment with Intrathecal Baclofen Delivery pump“ – Slovenija.

Stockholm, Švedska 9/2018.

Na ovoj skupštini završavao se 8-godišnji mandat predsjednika Nicolasa Christodouloua i glavnog tajnika Maura Zampolinija, te su se opširnije osvrnuli na proteklo razdoblje. Izraženo je zadovoljstvo bliskom suradnjom u odnosima s krovnom organizacijom UEMS-om, njegovim Vijećem i Izvršnim odborom, suradnjom s drugim sekcijama, nacionalnim tijelima, zaštiti medicinske profesije naročito naspram nastojanja nemedicinskih zdravstvenih profesija. Nastojalo se i uspjelo potaknuti i održati veze i međusobno razumijevanje s drugim sekcijama, osobito Neurologije, Reumatologije, Ortopedije, Kardiologije i Pneumologije (Pulmologije). Nastavljena je suradnja s EARM-om, ESPRM-om, te je s njima kreirana „European PRM Bodies Alliance“, npr. u reviziji „Bijele knjige“; nastavljena je podrška Cochrane Rehabilitation polju, ISPRM-u, npr. u implementaciji ICF-a; kooperacija s regionalnim tijelima kao što su Mediterranean Forum of PRM i North-Baltic PRM Forum; nadalje suradnja s DAR-om (Services for Disability And Rehabilitation) SZO-a, npr. u implementaciji „Disability Action Plan 2014 - 2021“ i „World Report on Disability“, s EDF-om (European Disability Forum) u implementaciji tog akcijskog plana, i recentno sa SZO-om u kolekciji tzv. „Rehabilitation competency frameworks“. Nastavljeni su napori i prijepori u vezi imena specijalnosti u direktivama EU, nažalost i dalje bez konkretnog pomaka unatoč brojnim aktivnostima i inicijativama u raznim tijelima, sve do razine Europske komisije (kontakti s povjerenicima). Naposljetku, takvu promjenu može inicirati samo Europska komisija i Vijeće premijera. U tom smislu kasnije će UEMS PRM kreirati predložak pisma premijerima, a koje smo, nažalost bez odgovora, i mi poslali u više navrata hrvatskoj vladi i njezinom predsjedniku. Podržan

je daljnji razvoj sustava rehabilitacije u Rusiji i Ukrajini. U Rusiji je održana edukacija, seminari o promjeni sustava i razvitku specijalnosti prema EU standardima, potom i inspekcija više regija u suradnji s ruskom vladom. U Ukrajini su također započeli odgovarajući seminari i suradnja s vlastima. I dalje se nastoji povećati participacija specijalizanata, specijalista, obučnih centara u raznim certifikacijskim programima: specijalne „ponude“ i bolja vidljivost aktivnosti UEMS PRM-a polučile su porast certifikacija, kao i broja kandidata na Europskom ispitu. Bilo je više od 400 certificiranih u zadnje 4 godine. O tome je izvješteno u članku u EJPRM-u: Education of physical and rehabilitation medicine specialists across Europe: a call for harmonization (C Kiekens, MM Ert, MG Ceravolo, S Moslavac, A. Juocevicius, N Christodoulou, S Negrini). U travnju 2018. Vijeće UEMS-a validiralo je naš ETR – kurikulum specijalnosti. Publicirano je više članaka o ulozi specijalista FRM-a u raznim stanjima, npr.: EBPP on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for persons with spinal cord injury. The European PRM position (UEMS PRM Section). (CA Rapidi, P Tederko, S Moslavac, C Aguiar-Branco, D Popa, C Kiekens, E Varela Donoso, N Christodoulou). Nastavljen je rad na: „European effort for the system-wide implementation of the ICF in PRM.“ Nastavljen je rad i u balneološkom segmentu: skupljeno je mnoštvo članaka medicine utemeljene na dokazima, planira se „Position paper on Balneology“. Više zemalja prenijelo je probleme u odnosu prema struci fizioterapeuta. U većini tih slučajeva, ta struka smatra da je dovoljna za provođenje rehabilitacijskog postupka i zaobilazi specijaliste FRM-a. Odbor je predstavio platformu za online provođenje Europskog ispita. E-knjiga za studente medicine postavljena je na mrežne stranice, za slobodnu uporabu uključujući na fakultetima, npr. kod nas u programima studija na engleskom jeziku. Korištena je „e-learning“ platforma za PRM školu tijekom kongresa u Vilniusu: pohodilo ju je 15 (i hrvatskih) specijalizanata, uz potporu Odbora. Predstavljena je nova škola: „European Training Course in Spinal Cord Injury Rehabilitation“ (Ujedinjeno Kraljevstvo) i „European Rehabilitation Robotics School – 2nd edition“ (Italija). Cochrane Rehabilitation e-knjiga: izdano je novih 27 edukacijskih članaka odobrenih na Odboru. Upotpunjena je e-knjiga „Field of competence part II“: Methodology (Stefano Negrini), Spinal deformity during growth (Stefano Negrini), Ageing (Aydan Oral), Obesity (Paolo Capodaglio), Spinal Cord Injury (Annie Rapidi), Cardiovascular (Alvydas Juocevicius), Respiratory (Aydan Oral), Pain (Gabor Fazekas), Stroke (Ayse Küçükdeveci), TBI (Klemen Grabljevec), Practice, science and governance in interaction: European effort for the system-wide implementation of the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) in Physical and Rehabilitation Medicine. Saša Moslavac, u suradnji s ostalim urednicima 3. verzije „Bijele knjige“ pripremio je opsežnu PowerPoint prezentaciju knjige, po poglavljima, koja je postavljena na mrežnim stranicama i može se koristiti uz navođenje izvora. UEMS PRM je

odlučio sudjelovati u novom MJC-u o Medicini adolescencije, te je uputio predstavnika. Nastavljen je rad na „European Framework for rehabilitation service types and associated clinical assessment schedule (CLASs)“ (predstavio Gerold Stucki i njegov tim). Na skupštini je izabrano novo vodstvo UEMS PRM-a, Mauro Zampolini kao predsjednik i Saša Moslavac kao glavni tajnik. U kalendar budućih sastanaka uvršteno je i naše domaćinstvo skupštine UEMS PRM-a i ESPRM-a u Šibeniku, jeseni 2020.

Budimpešta, Mađarska, 3/2019.

Prikazani su rezultati Europskog ispita održanog 24. 11. 2018: sudjelovalo je 86 kandidata, uspješno je položilo 78 %. Rezultati i analitika prezentirani su nacionalnim managerima. Belgija je usvojila Europski ispit kao nacionalni (uz postojeće u Švicarskoj i Sloveniji), a Rumunjska je odmakla u pripremama za isto. U pripremi novih pitanja predsjednica Odbora Maria Gabriella Ceravolo predložila je korištenje e-knjige „Physical and Rehabilitation Medicine for Medical Students“ (urednici M. G. Ceravolo i N. Christodolulou, Edi-Ermes, 2018.), naravno uz već ostalu objavljenu literaturu. Poglavlje o ozljedi kralježnične moždine u navedenoj knjizi napisali su Saša Moslavac i Aleksandra Moslavac. Prikazana je statistika „isteklih“ certifikata i raspravljen sustav poticaja za recertificiranjem. Predstavljen je, i na Godišnjoj skupštini usvojen postupnik za certifikaciju europskih kolega iz zemalja koje nisu u članstvu UEMS-a, a specijalizacija im je u razvoju i potpomognuta aktivnosti našeg UEMS PRM-a. Predstavljena su tri znanstvena skupa odobrena putem EACCME-a. Koordinatorica nacionalnih managera prezentirala je pregled metoda procjene specijalizata u zemljama članicama. Predstavljene su tehnike pisanja MCQ-a (multiple choice questions) i akcijski plan za 2018. – 2022., strategija kojeg je povećati brojnost certificiranih kolega i ojačanje pozicije u kliničkoj praksi. Odlučeno je predsjednicima nacionalnih društava poslati pismo koje će naglasiti misiju europskih tijela u specijalnosti FRM-a: harmonizacije edukacije i profesionalne prakse, osnaživanje dodiplomske i postdiplomske edukacije. Predstavljena je platforma za online polaganje Europskog ispita i razne opcije prema ponudama, nakon uspješnog prošlogodišnjeg probnog ispita, pa je usvojena odluka o prelasku na online platformu uz djelomičnu komercijalnu asistenciju. Ispit će se održati u isto vrijeme u svim zemljama članicama 29. 11. 2019. Kandidatima će u spremanju ispita pomoći simulator s pitanjima iz 2009. – 2013. godine. Usvojeni su novi sažeci za studente e-knjige Cochrane Rehabilitation polja. Delegatima je poslan obrazac licence za prijevod gore spomenute e-knjige i udžbenika za student. Drugi Online tečaj udarnog vala dobio je 24 boda kod EACCME-a, započeo je u prosincu 2018. u trajanju od 4 mjeseca, a naredni će startati u travnju 2019., uz poziv za kreiranjem i provedbom i drugih tečajeva (npr. o neurogenom mjehuru). Potpisano je produženje ugovora za mrežne stranice, a UEMS PRM će prijeći na novu domenu (uems-prm.eu), prostor

„providera“ iz Hrvatske, a kreacija novih stranica bit će povjerena hrvatskoj tvrtki („webmaster“ je Saša Moslavac). Odbor će provesti i podržati 4 škole (u nekima od njih godinama sudjeluju specijalizanti iz Hrvatske uz financijsku potporu HDFRM-a): European Training Course in Spinal Cord Injury Rehabilitation (Oswestry, Sheffield; 11. - 14. 6. 2019.), EMRSS (Syracuse; 18. - 21. 11. 2019.), European Rehabilitation Robotics School - 2nd edition (Porto Potenza Picena; 13-18.05.2019.), ESM (1-12.07.2019.). U CAC-u je nastavljen rad na ICSSO-R 2.0, prezentiran je dokument o metodološkom pristupu za IRP, nastavljen je rad na „European Framework for rehabilitation service types i CLASs“ (Associated clinical assessment schedule), koji je i usvojen te pruža mogućnost daljnje promocije ICF-a u kliničkoj praksi i sustavu kvalitete. Nastavljeno je prikupljanje smjernica, akreditiran je program „Inpatient Stroke programme in Soroka“ - Izrael (Iuly Treger), te je predstavljen „IRC Stroke Rehabilitation Moscow programme“. Predstavljena je e-knjiga o „Field of competences part III“, u područjima: Oncology - Cancer rehabilitation (Ayşe Küçükdeveci), Cerebral palsy (Karol Hornáček), Neuromuscular (Milica Lazović), Multiple Sclerosis (Martina Kóvári), Pregnancy (Carlotte Kiekens). U MJC-u Sportske medicine Nicolas Christodoulou izabran je za predsjedatelja, a kako je ista priznata u 16 zemalja, u procesu je priznavanja punopravne specijalnosti u EU-u i UEMS-u. Predstavljano je godišnje izvješće Cochrane Rehabilitation polja. Usvojena je druga serija od 25 sažetaka za zdravstvene managere i političare. Radi se na projektu prioritizacije područja za Cochrane pregled. Usvojen je Akcijski plan UEMS PRM-a za 2018. - 2022. godinu. Usvojen je prijedlog da se intenziviraju naponi na promjeni neprikladnog imena specijalnosti („Fizioterapija“) u Aneksu V Direktive o priznavanju profesionalnih kvalifikacija 2006/35/EC, u naziv „Fizikalna i rehabilitacijska medicina“, uz produženje minimalnog trajanja specijalizacije s 3 na 4 godine (što je realnost većine zemalja). Zajednička fotografija delegata po završetku Skupštine (Slika 1.)

Slika 1. Delegati u Budimpešti, 3/2019. god.

Plovdiv, Bugarska, 9/2019.

Odbor je nastavio certifikacijskim aktivnostima, uključujući i uspješnu certifikaciju 17 kolega iz zemalja izvan UEMS-a u posebnoj proceduri. Europski ispit planira se u online verziji 29. 11. 2019., a u posebnoj radionici isprobana je nova platforma. Online organizacija ispita je preporuka CESMA-e. Posebno predavanje posvećeno je treningu u izradi ispitnih pitanja. Odbor je u razdoblju od prošle skupštine održane u ožujku 2019. certificirao 7 znanstvenih skupova. Prikazan je detaljni pregled nacionalnih specijalizantskih knjižica te je otvoren proces dogovaranja minimalnih standarda koje bi knjižica trebala imati, u odnosu na predloženi Europski „logbook“. Akcijski plan Odbora 2018 - 2022. uključuje poboljšanje obrazovnih sadržaja na platformi Odbora <https://prmcollege.eu>, poboljšanje kvalitete Europskog ispita i podjela tipskog pisma nacionalnim ministarstvima zdravstva i drugim relevantnim tijelima u kojima se propagira usvajanje Europskog ispita kao nacionalnog. Nacionalni manageri pozivaju se predložiti načine/beneficije koji bi povećali udio re/certificiranih kolega. Predsjednicima nacionalnih društava uputit će se pismo u kojem se opisuje ETR u našoj specijalnosti, kao i u dodiplomskoj nastavi. Nastavljaju se online tečajevi, unaprjeđenje i distribucija online udžbenika dodiplomske nastave „Physical and Rehabilitation Medicine for Medical Students“, te će se napraviti kolekcija slide-ova. E-learning platforma sada sadrži već 3. izdanje Online tečaja udarnog vala, kojeg je dosad pohađilo 200 liječnika širom svijeta, a organiziran je u kolaboraciji sa Specijalnom interesnom grupom za udarni val ESPRM-a. Novo izdanje kreće u prosincu 2019. Podržane su 3 Europske škole: po 15 specijalizanata pohađilo je „European Spinal Cord Injury course“ (Slika 2.) i „European Rehabilitation Robotics School“ iz 12, tj. 13 europskih zemalja; u ESM-u 28 specijalizanata koji su registrirani kod Odbora. U školama su sudjelovali i hrvatski specijalizanti, i hrvatski predavači (Saša Moslavac u „European Spinal Cord injury course“, UK). Najavljene su „Balneology Summer School“, te „Summer School: Rehabilitation of Pain and Pain-related Disability“. PPC je, uz rad na e-knjizi „Field of competences part III“, prezentirao novosti MJC-a za: Medicinu boli, Spinalnu kirurgiju, Sportsku medicinu, Manualnu medicinu i Medicinu adolescencije. Predstavljeni su projekti Cochrane Rehabilitation polja: „Prioritization project“, „Be4rehab“, „Rehabilitation Definition and RCT in Rehabilitation Checklist project (RCTRACK)“. Istraživanje „Standardi prakse u Europi“ privedeno je kraju i očekuje se izvješće. PPC i CAC održali su zajedničku sjednicu posvećenu projektu: „Global roadmap for implementation of ICF across Europe“ koji uključuje ICSO-R 2.0, „European Framework for rehabilitation services types“ i „CLASs“. Kulturalnu validaciju ICF Rehabilitacijske liste završile su Italija, Poljska, Nizozemska (flamanski), Hrvatska i Turska. CAC je nastavio rad na IRP-u i smjernicama. Slijedeća skupština bila je predviđena od 26. do 28. 3. 2020. u Jahorini, Bosna i Hercegovina.

Slika 2. Polaznici i predavači, „European Training Course in Spinal Cord Injury Rehabilitation, UK“, 2019. god.

Jahorina, Bosna i Hercegovina (online), 3/2020.

Iz epidemioloških razloga, Skupština je održana online. U vremenu od prethodne Skupštine, u Londonu je u listopadu 2019. održano Vijeće UEMS-a, u vremenima pripreme za Brexit, uz domaćinstvo BMA (British Medical Association). Britanski kolege istaknuli su važnost europske suradnje u razvitku medicine posljednjih desetljeća i iskazali želju za nastavkom suradnje, unatoč razdruženju države od EU-a. Tijekom sastanka Vijeća, priznanje radu naše Sekcije iskazano je Zlatnom medaljom Nicolasu Christodoulouu za razvitak rehabilitacijske medicine u Europi, dok je Mauro Zampolini primio Srebrnu medalju za aktivnosti na europskoj i međunarodnoj razini. Na našoj Skupštini je potaknuto više projekata. Jedan je važnost telerehabilitacije i telemedicine, naročito u pandemijskim vremenima. Nastavljena je podrška za Cochrane Rehabilitation polje, osobito publikacijom e-knjiga. Aktualni projekt uključuje pitanja „Covid-19 emergency“, u sinergiji s ESPRM-om pošto taj problem pripada europskoj i globalnoj rehabilitacijskoj struci. Prvi element je brz razvitak preporuka o ulozi FRM-a u pristupu napredujućoj bolesti u akutnoj, ali i post-akutnoj fazi koju još nedovoljno poznajemo. Naš HDFRM je među prvima, temeljeno na predlošku i slijedom stalne komunikacije s talijanskim kolegama najteže pogođenim u prvom valu epidemije, objavio preporuke.

PPC je nastavio rad na „Field of competences part III“, projekt e-knjige Cochrane Rehabilitation polja nastavljen je raspravom o trećoj seriji „političkih“ izjava i pripreme za lansiranje na kongresu ESPRM-a u Beogradu, rujna 2020. Nastavljeni su ranije opisani projekti ICF implementacije. Predstavljen je projekt EARM-a: uloga fizijatra u „end of life“ odlukama u zemljama Europe. Delegati su pozvani na suradnju. Anda Nulle (Latvija) je predstavila program za reakreditaciju: „PRM Programme for patients with Spinal Cord Injury in the post-acute phase“. Prikazane su pogodnosti „UEMS resource online“ za jedinstveni pristup organizacije rehabilitacije i strategije liječenja post-Covid bolesnika. Dogovorena je centralna lokacija za dijeljenje informacija unutar UEMS PRM-a, postavljena je na naslovnicu mrežnih stranica. Saša Moslavac, „webmaster“ stranica i glavni tajnik pokrenuo je skupljanje i objavljivanje dokumentacije. Odbor je izvjestio o Europskom ispitu koji je proveden 29. 11. 2019., s ukupno 118 kandidata iz 16 zemalja. 115 ih je pristupilo ispitu, položilo je 90, među njima i naši specijalizanti Domagoj Andrić i Ivan Galić, čime će steći titule FEBPRM - europskih specijalista po završetku specijalističkog staža. Kandidati su pohvalili edukacijske materijale u pripremi ispita te simulator Europskog ispita, korišten u treningu ispita sa setovima pitanja ranijih godina. Sljedeći ispit bit će online. Kako bi se što veći broj zemalja potaknuo na prihvaćanje Europskog ispita kao obaveznog i nacionalnog, predstavljeno je pismo predsjednicima nacionalnih FRM društava. Bazirano je na predlošku pisma koje su osmislili hrvatski delegati, nacionalni manager Saša Moslavac, Tonko Vlak kao predsjednik HDFRM i Simeon Grazio kao voditelj specijalističkog usavršavanja iz FRM-a u suradnji s predsjednicom Odbora Marijom Gabriellom Ceravolom, koje je ranije upućeno hrvatskom ministarstvu zdravstva - čime je pokrenuta komunikacija oko priznavanja Europskog ispita kao nacionalnog. Cilj je promovirati i postići uniformnost ETR-a i difuziju „Bijele knjige“. Tijekom ESPRM kongresa priprema se sekcija Odbora „Fostering the highest educational standards in physical and rehabilitation medicine: The European PRM Board strategy“ trajanja 150 minuta. Najavljena je EMRSS s temom „*Pharmacological Management in PRM: set-up, synergies, uncertainties and evidence based knowledge in various pathologies*“ u Siracusi; 9 - 12. 11. 2020.

Šibenik, Hrvatska (online), 9/2020.

Uz zahvalu našem HDFRM-u i predsjedniku Tonku Vlaku na upornosti u pokušaju organizacije, i ova Skupština je održana online. U radionici Odbora predstavljena je informacija o predstojećem Europskom ispitu. Predsjednica Odbora zahvalila je svima za napore u implementaciji „Akcijskog plana 2018. - 2022.“, u poboljšanju edukacijskih materijala na platformi Odbora, u povećanju kvalitete ispitnih pitanja te uspješnom provođenju Europskog

ispita. Stalno poboljšavanje kvalitete Europskog ispita omogućava pristupa-
nje procesu „appraisal by CESMA“ u 2021. godini. Na Pismo o prihvaćanju
Europskog ispita, odgovorilo je 15 zemalja. Dosad su 4 zemlje (Belgija, Malta,
Slovenija, Švicarska) prihvatile Europski ispit kao obavezni dio nacionalne
kvalifikacije. Rumunjska je na putu, a Hrvatska je zapela u pravnom sustavu Mi-
nistarstva zdravstva. ETR je promoviran pismom predsjednicima nacionalnih
društava. Povećan je broj certifikacija specijalista, trenera i obučnih centara.
Uspostavljeni su kriteriji za uvjetno prihvaćanje specijalističkog programa za
europske zemlje koje nisu dio EU, Europskog ekonomskog prostora, Srbija
ili Turska, u kojima je specijalnost FRM-a službeno priznata ili je u razvoju
(npr. Rusija, Ukrajina) uz pomoć službenih predstavnika UEMS PRM-a. Do-
sad je certificirano 26 ruskih i 2 ukrajinska specijalista FRM-a, stekavši titu-
lu FEBPRM-a. Predsjednica je izvjestila da je radi pandemijskih restrikcija
otkazan ESM u 2020., dok će EMRSS biti jednodnevni online webinar 11.
11. 2020. Pedro Cantista izvijestio je o odgodi „European Balneology Sum-
mer School“. Također, otkazana je „European School of Pain Management“.
„European Rehabilitation Robotics School“ 2021. je u projektiranju. Maria
Gabriella Ceravolo zahvalila je svima koji su sudjelovali u aktivnostima Od-
bora tijekom njenog predsjedanja, a u ime delegata zahvalili su joj Nicolas
Christodoulou i Mauro Zampolini. Iako online, dobro se čuo zajednički dug
pljesak delegata koji je uslijedio. PPC je nastavio rad na „Field of compe-
tences part III“. Uz ranije navedene, radi se na: „New technologies designed
to improve functioning: the role of the physical and rehabilitation medicine
physician – update of the previous EBPP according to the new methodology“,
„Telerehabilitation and digital health“ (Mauro Zampolini) – novi EBPP. Uz ranije
navedene projekte Cochrane Rehabilitation polja, Stefano Negrini pred-
stavio je „Cochrane Rehabilitation REH-COVER (REHAbilitation – COVID19
Evidence-based Response)“. U projektu EARM-a o „end of life“ odlukama i
mjestu specijalista FRM-a, slijedi analiza 30 pristiglih odgovora. Melissa Selb
je u ime Gerolda Stuckija izvijestila o „ISPRM ClinFIT taskforce“ istraživanju
članova ISPRM-a, o iskustvima s Covid-19 pacijentima i mišljenju o „ClinFIT
Covid-19 set“-u (247 odgovora iz svih regija). Devetnaest zemalja je sudjelo-
valo u „Demonstration project on the application of ICSO-R to the European
Framework for rehabilitation service types by applying ICSO-R 2.0“. Smatra
se da treba uključiti više zemalja u dijelovima: „general post-acute in high
resource countries“, „vocational rehabilitation“ i „rehabilitation in social assi-
stance“. Elena Ilieva predstavila je rezultate istraživanja o odgovoru FRM-a na
pandemiju „Survey of Covid-19“ – odgovorilo je samo 10 zemalja – uglavnom
su zatvoreni ambulanti pogoni a stacionarni reducirani, a neki su uključeni
u liječenje COVID-19 pacijenata. Kasnije, došlo je do postupnog otvaranja
uz mjere zaštite i PCR testiranja. Mnoge su zemlje izvijestile o „kolateralnoj
šteti“ u ne-Covid-19 pacijenata u potrebi rehabilitacijske skrbi, uključujući

i psihološke probleme u tih pacijenata. Većina zemalja je počela koristiti telemedicinu/telerehabilitaciju. CAC je nakon prezentacije usvojio „The PRM Programme for patients with Spinal Cord Injury in the post-acute phase“ iz Latvije. CAC nastoji promovirati nove akreditacijske strategije koje će predstaviti u ožujku 2021. CAC predlaže virtualni proces akreditacije uporabom online tehnologija. CAC akreditacija je, napominje se, besplatna (za razliku od komercijalnih npr. CARF-a - Commission on Accreditation of Rehabilitation Facilities), uključuje recenziju eminentnih europskih stručnjaka s europskom perspektivom programa i jakim naglaskom na ICF, te je povezana s certifikacijama Odbora UEMS PRM-a (liječnika, trenera, obučnog centra koji provodi program). Na kraju Skupštine, izglasani su sljedeći prijedlozi:

1. UEMS PRM smatra Telerehabilitaciju i Digitalno zdravlje dijelom aktivnosti FRM-a, te će pripremiti preporuke i implementaciju smjernica za kliničku praksu.
2. Radi povećanih zahjeva nemedicinskih profesija za izvođenjem medicinskih procedura, Skupština odobrava predsjedniku Sekcije pokrenuti akcije protiv takvih trendova na sljedećem Vijeću UEMS-a i pri tijelima EU.

Rumunjska, (online), 3/2021.

U radu online skupštine sudjelovala je cijela naša delegacija po segmentima: Odbor (Tonko Vlak, PPC (Saša Moslavac), CAC (Katarina Sekelj-Kauzlarić), te svi na Godišnjoj skupštini u dva dijela: svečanim dijelom s proslavom 100-godišnjice Rumunjskog društva za rehabilitacijsku medicinu, te uobičajenim radnim dijelom. Povrh toga, European PRM College je održao Godišnju skupštinu, koju je popratio Tonko Vlak. Sastanak Odbora slijedio je uobičajeni obrazac predstavljanja novih delegata, prezentaciju Europskog ispita 2020. koji je i ovaj puta održan online u više zemalja, (re)certifikacije liječnika i ostvarenja titula (Senior) FEBPRM-a, trenera i obučnih centara, te akreditacije znanstvenih događanja. Predstavljen je novi hodogram Europskog ispita koji će se održati u lipnju 2021., a svaki naredni bit će u svibnju, umjesto ranijeg termina u studenom. Ispit će biti podvrgnut CESMA provjeri, a već ranije su u tu svrhu akreditirani „examiners“ (ispitivači) u vijeće koje se bavi pripremom ispitnih pitanja (ranije QBG). Prikazana su nastojanja u organizaciji europskih škola (online): ESM i European Rehabilitation Robotics School. Prikazana je i odobrena nova serija e-knjige Cochrane Rehabilitaton polja, sažetaka za studente. U radu PPC-a nastavljen je rad na seriji radova za e-knjigu „Fields of competences - part III“. Dovršen je članak: Cerebral palsy (Karol Hornaček). U Delphi procesu sudjelovali su i naši stručnjaci - Valentina Matijević je konzultirana od strane naše delegacije. Predstavljena je (ne)aktivnost nekoliko MJC-a. Prezentirani su prvi rezultati studije: „A European Survey on the role of PRM physician in end of life decision“ - projekt EARM-a. Od nekih će se

zemalja tražiti dodatna pojašnjenja. Predstavljene su smjernice i rad na implementaciji ICF-a u Europi: „ISPRM ClinFIT Taskforce“, uz ostale otprije poznate projekte. Mauro Zampolini obavijestio je da je postavljeno pitanje o pristupu suradničkih struka pacijentima („Access to PT/OT“) u Vijeću UEMS-a, zasad bez odgovora. CAC se priključio tematici implementacije ICF-a kroz IRP (Individual Rehabilitation Plan/Projects), uz poziv na pilot projekte. Predstavljene su napori u podupiranju „Telerehabilitation and Digital Health: application of quality management“, važno u pandemijsko, ali i postpandemijsko vrijeme. Predstavljene su smjernice u akreditaciji, reakreditaciji i online akreditaciji programa. Predstavljen je „PRM programme for patients after lower limb amputation“ (Sv. Sladza, Latvija). Održana je rasprava o rehabilitacijskom programima u Covid-19 bolesti. Tijekom subotnje Godišnje skupštine usvojen je zapisnik prethodne skupštine, predstavljena 6-mjesečna strategija rada, uz izvješće tajnice i blagajnika. Po ranije zaprimljenoj ostavci Saše Moslavca na mjesto glavnog tajnika UEMS PRM-a, na dužnost je izabrana Aydan Oral. Predloženo je formiranje vijeća za europske natječaje (fondove) i uredničkog odbora za mrežnu stranicu i komunikaciju. Slijedeći sastanak predviđen je 8. - 11. 9. 2021. u Rigi, Latvija (ili online).

Tijekom skorašnje Izborne godišnje skupštine HDFRM-a, istekao je mandat delegatima: Katarina Sekelj Kauzlarić, Tonko Vlak i Saša Moslavac.

Birani su novi delegati: Frane Grubišić, Nadica Laktašić Žerjavić i Tea Schnurrer Luke Vrbanić.

Želimo im puno uspjeha u radu, a ostajemo na dispoziciji za sve konzultacije oko dosadašnjih višegodišnjih aktivnosti u tijelima UEMS-a u kojima je naša struka jedna od prvih koja se aktivirala još dok je Hrvatska imala status promatrača.

Izvješće sa zasjedanja Generalne skupštine Europskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu

Na generalnoj skupštini Europskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu (engl. General Assembly of the European Society of Physical and Rehabilitation Medicine, u tekstu ESPRM) koji je održan 27. - 29. 3. 2014. god. predstavljeni su novi nacionalni delegati Hrvatskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu Hrvatskoga liječničkog zbora (HDFRM) Tonko Vlak i Frane Grubišić. Tijekom održavanja Generalne skupštine ESPRM-a u Madridu (5. - 7. 3. 2015.) podneseno je izvješće tadašnjeg predsjednika ESPRM-a prof. Alaina Delarquee o prethodnom ESPRM kongresu (svibanj 2014. god., Marseilles), te su najavljena i sljedeća događanja za 2015. i 2016. god.: EuroMediterranean PRM School „Haim Ring“ koja će se održati u Siracusi i ESPRM kongres u Estorilu, Portugal od 23. do 28. 4. 2016. god. U

nastavku Generalne skupštine podnesena su i izvješća: Odbora „Evidence Based Medicine in PRM“ (predsjednik je prof. Stefano Negrini, članovi: Pedro Cantista, Fitnat Dincer, Frane Grubišić, Elena Ilieva, Carlote Kiekens, Thierry Lejeune, Renato Nunes, Michael Quittan; definirani su ciljevi rada, potreba da se unutar Cochrane instituta uspostave kontakti i imenuju osobe koje bi bile veza između Odbora i Cochrane Instituta), potom Odbora za istraživanje koštano-mišićnih oboljenja (predsjednica: prof. Fitnat Dincer) – u ovom se trenutku provodi istraživanje o križbolji i to putem „Survey monkey method“, Odbora za robotiku u FRM-u, Odbora za Javno zdravstvo. Prof. Mauro Zampolini je predstavio e-izdanje knjige „Koštano-mišićni ultrazvuk u fizikalnoj i rehabilitacijskoj medicini“. Novoizabrani članovi New Executive Committee of ESPRM: Paolo Boldrini (Italija), Pedro Cantista (Portugal), Mark Delargy (Irska), Carlote Kiekens (Belgija), Jolanta Kujawa (Poljska), Daniel Wever (Nizozemska). Tijekom sastanka u Madridu potpisan je i službeni sporazum o suradnji ESPRM-a i UEMS-a PRM-a koji je odobren od predsjednika i tajništva UEMS-a, s obzirom na činjenicu da je UEMS PRM dio te asocijacije u pravnom, organizacijskom i dijelom financijskom smislu, a potpisana je i deklaracija o suradnji UEMS-a PRM-a s nacionalnim španjolskim društvom (SERMEF), koju je, inače, HDFRM s UEMS-a PRM-om potpisao u lipnju 2010. godine.

Na Generalnoj skupštini ESPRM-a održanoj 25. 2. 2016. god. u Ateni predstavljeni su prijedlozi za osnivanje nekoliko novih specijalnih znanstvenih odbora i njihovih voditelja (engl. Special interest scientific committee, SISC u tekstu), i to slijedom: Persons with pain and disability (Roberto Casale), Persons with muskuloskeletal disorders (Fitnat Dincer), Robotic in Rehabilitation (Alessandro Giustini), PRM in ageing persons (Xanthi Michali), Evidence based medicine (Stefano Negrini), Persons with SCI (Anastasia Christina Rapiđi), Traumatic brain injury (Mark Delargy), Parkinson (Maria Gabriella Ceravolo), Sports medicine (Calogero Fati), Stroke (Katarina S. Sunnerhagen), Orthotics and Prosthetics (Helena Burger), Statutes and Internal rules (Elena Ilieva) and Information and Communication (Jolanta Kujawa). Svi su prijedlozi jednoglasno prihvaćeni. Na istoj je skupštini Stefano Negrini detaljno izvijestio o postupku izrade nove „Bijele knjige“ koja je slijedom toga završena i tiskana u prvoj polovici 2018. god., te predstavljena i na ESPRM kongresu 2018. god. u Vilniusu, ali i na ISPRM kongresu u Parizu. U nastavku generalne skupštine podnesena su i izvješća o suradnji časopisa EJPRM-a s ESPRM-om (Stefano Negrini), Odbora za istraživanje koštano-mišićnih oboljenja i preliminarni rezultati istraživanja o križbolji (Fitnat Dincer), a isto je istraživanje izašlo i u formi publikacije, potom EU projektima (prof. A. Giustini, prof. X. Michali, dr. E. V. Danoso), Odbora za robotiku u fizikalnoj i rehabilitacijskoj medicini, te Odbora za Javno zdravstvo. Nastavljeno je s izvješćem o organizacijskim pripremama za ESPRM kongres 2018. god. koji će se održati u Vilniusu (Alvydas

Juocevičius). Kandidaturu za održavanje ESPRM kongresa 2020. god. podnijele su Turska i Srbija, a Srbija je dobila organizaciju ESPRM kongresa 2020. god. Kako bi se u cijelosti ispoštovala procedura prijave novih članova unutar ESPRM-a, prihvaćen je prijedlog da se postupak izbora Malte i Tunisa odgodi zbog određenih formalnih stavaka.

Generalna skupština ESPRM-a se održala u Pragu 25. 8. 2016. god., a na istoj su prihvaćena i dva nova SISC-a, i to Ultrasound i Persons with peripheral nerve lesions. U nastavku Generalne skupštine podnesena su i izvješća pojedinih SISC-ova, izvješća vezana uz status i zakone ESPRM-a, te se razvila rasprava o broju delegata po zemlji koji bi imali pravo glasa. Iznesen je prijedlog da na ESPRM skupštini može biti po jedan predstavnik nacionalnog društva i dva delegata po zemlji članici, ali samo jedan glas po državi. Preporuka Nadzornog odbora je potreba redovitog i transparentnog vođenja dokumentacije. O pripremama za nadolazeća dva europska kongresa 2018. god. i 2020. god. izvješća su podnijeli Alyvdas Juocevičius i Milica Lazović. Iznesen je i prijedlog za pisanje i publiciranje UZV atlasa u kojima bi se obradila najčešća lokomotorna oboljenja. Prijedlog je prihvaćen uz zaključak da će pisanje biti pod pokroviteljstvom ESPRM-a i da će logo ESPRM-a biti na naslovnici Atlasa. Generalne skupštine ESPRM-a tijekom 2017. god. održane su u Munchenu i Bratislavi, tijekom kojih su delegatima podnesena izvješća o znanstvenom programu i radionicama održanim na ESPRM kongresu 2016. god. u Estorilu, te su na jesenskoj skupštini u Bratislavi predstavljene teme znanstvenih sekcija za ESPRM kongres 2018. U Kijevu je održana generalna skupština ESPRM-a, koja je većim dijelom bila posvećena nadolazećem ESPRM kongresu koji se održao u Vilniusu 30. 4. - 5. 5. 2018. god. Prijepodnevní dio sastanaka bio je usmjeren na izvješća pojedinih SISC-ova, ujedno predlagatelja i nositelja znanstvenih sekcija na nadolazećem ESPRM kongresu. SISC EBM (Evidence Based Medicine) kojeg je vodstvo preuzeo Frane Grubišić prikazao je program prihvaćenih sekcija: Cochrane Rehabilitation Workshop (aktivni sudionici su ujedno i članovi istog SISC-a: Elena Ilieva, Carlote Kiekens, Stefano Negrini, Frane Grubišić, Francesca Gimigliano) i Cochrane Rehabilitation: an update (predsjedavajući su bili Stefano Negrini i Alain Delarque). Na Generalnoj skupštini ESPRM-a koja se održala u Stockholmu 4. 9. 2018. god. podneseno je izvješće o aktivnostima „Special Interest Scientific Committee on Evidence Based Medicine“ koje je uključivalo znanstveni program organiziran tijekom ESPRM kongresa koji se održao od 30. 4. - 5. 5. 2018. u Vilniusu: Cochrane Rehabilitation - Workshop i Cochrane Rehabilitation Session. Ista se radionica održala i tijekom kongresa Slovenskog udruženja za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu od 22. do 24. 11. 2018. (u kojoj je uz doc. Grubišića sudjelovala i doc. dr. sc. Ana Poljičanin). U daljnjem radu Generalne skupštine, Stefano Negrini predstavio je i projekt „E-book on PRM“ u kojem će se naći

relevantni i visoko kvaliteti klinički sažeci (engl. clinical summaries) iz svih područja rehabilitacijske medicine. Tijekom 2019. god. održane su dvije redovite skupštine ESPRM-a, i to u Budimpešti (21. – 23. 3. 2019.) i potom u Plovdivu (5. – 7. 9. 2019. god.). Aktivnosti na skupštini održanoj u Budimpešti su uključivale izvješća voditelja SISC-ova koji su posvećeni određenim segmentima rehabilitacijske medicine (ukupno 24 odbora). Frane Grubišić je kao voditelj SISC-a za medicinu utemeljenu na dokazima nazočne upoznao s aktivnostima odbora u prošlih šest mjeseci: recenziranje Cochrane kliničkih sažetaka (uključenih u Cochrane Rehabilitation E-book), organizacija međunarodne škole pisanja znanstvenih radova „International School of writing a scientific paper in physical and rehabilitation medicine: transition from evidence based medicine to clinical practice“ (koja se trebala održati u Zagrebu početkom listopada 2019. god., ali je zbog logističkih problema i nedostatnog broj prijavljenih odgođena) i pripreme znanstvenog programa (definiranje programa sekcije i predavača) za nadolazeći ESPRM kongres (1. – 6. 5. 2020. god. u Beogradu). Nadalje, nekolicina članova ovog odbora je aktivno sudjelovala i u još jednoj međunarodnoj školi: The Interdisciplinary PhD Studies in the field of Biopsychosocial Model of Human Functioning in the Social Environment koja se održala 15. – 19. 7. 2019. god. u Lodzu (Poljska). Nadalje, na skupštini u Budimpešti potpisan je i sporazum o suradnji između ESPRM-a i Cochrane Rehabilitation, te pismo namjere o suradnji između ESPRM-a i Medical Engineering Research Programme. Obavljena je i službena primopredaja, novi predsjednik ESPRM-a (2019. – 2023.) postaje Nicolas Christodoulou, koji je nazočne predstavnike upoznao s planom i programom rada društva u svom mandatu (tzv. Action Plan, rad na pravilniku društva...). U nastavku je (tajnim glasovanjem) održan i izbor novih članova Izvršnog odbora ESPRM-a. Za šest se mjesta prijavilo devet kandidata (među kojima je bio i naš nacionalni delegat doc. dr. Frane Grubišić, a na prijedlog i uz podršku nacionalnog stručnog društva). Nakon provedenog postupka izbora i glasanja, naš je nacionalni delegat predložen i izabran za člana Nadzornog Odbora ESPRM-a. U Plovdivu je 5. – 7. 9. 2019. god. održana Skupština ESPRM-a, a Frane Grubišić je tijekom prijepodnevnog dijela skupštine izvjestio o aktivnostima SISC-a od posljednjeg sastanka u Budimpešti, a aktivnosti su bile usmjerene na recenziranje Cochrane kliničkih sažetaka (uključenih u Cochrane rehabilitation e-book), sudjelovanje u već spomenutoj ljetnoj školi koja se održala u Lodzu, te predstavljanje (u međuvremenu prihvaćene) znanstvene sekcije u sklopu nadolazećeg ESPRM kongresa: „Rehabilitation interventions based on evidence“. Na skupštini ESPRM-a u Plovdivu predložen je i prihvaćen novi naziv odbora, tako da se on sada službeno zove „Special interest scientific committee in implementing evidence based medicine in clinical practice“. U nastavku prijepodnevnog programa Generalne skupštine ESPRM-a u Budimpešti i u Plovdivu, održane su prezentacije vezane uz

nadolazeći ESPRM kongres 2020. god. (web stranica, teme pozvanih predavanja, prijava sažetaka... – prof. Milica Lazović), izvješća vezana uz aktivnosti Cochrane Rehabilitation i godišnje izvješće glavnog i odgovornog urednika časopisa EJPRM (Stefano Negrini). U poslijepodnevnom je dijelu predsjednik ESPRM-a (2019. – 2023.) Nicolas Christodoulou podnio izvješće o radu za prvih šest mjeseci, te je upoznao nazočne predstavnike s planom i programom rada društva i manjim nadopunama postojećeg Statuta FSPRM-a. Nadalje, Nicolas Christodoulou i Francois Boyer su predložili i određene izmjene u nazivima pojedinih SISC-ova, naglasak je na širem sagledavanju područja rada pojedinih SISC-ova, te je nekoliko SISC-ova stopljeno u jedan jedinstveni (kako bi se izbjegla nepotrebna preklapanja u području djelovanja). Ostao je otvoren prijedlog održavanja ESPRM kongresa 2024. god., a postoji inicijativa da se 2024. god. organizira zajednički ESPRM i ISPRM kongres u Europi. Tijekom 2020. god. skupština ESPRM-a se trebala održati u Sarajevu (Jahorina) 26. – 28. 3. 2020. i u Šibeniku 30. 9. – 2. 10. 2020. Nažalost, zbog globalne pandemije uzrokovane SARS-COV-2 virusom planirani su se sastanci održali u virtualnom obliku, a glavna ideja vodilja sastanka održanom krajem ožujka 2020. god. bila je organizacija nadolazećeg ESPRM kongresa koji je sa prebačen za sredinu rujna 2020. god. s nadom da će se, možda ipak moći održati uživo. Nažalost, isti je održan u novom planiranom terminu, ali u hibridnoj varijanti („Virtual ESPRM Congress 2020“, 19. – 23. rujna 2020.). Niti tjedan dana nakon završetka virtualnog ESPRM kongresa, održana je virtualna skupština ESPRM-a (u danima kada je izvorno trebala biti održana u Šibeniku, što bi predstavljalo krunu rada aktualnog vodstva i Upravnog odbora HDFRM-a). Frane Grubišić je ukratko izvijestio o uspješnim održanim predavanjima članova odbora u znanstvenim sekcijama u kojima su sudjelovali kao moderatori ili pozvani predavači.

Dana 18. ožujka 2021. god. održana je online Generalna skupština ESPRM-a. Tijekom prijepodnevnog dijela, prisutnim su sudionicima predstavljene aktivnosti SISC-ova. Frane Grubišić je, kao voditelj SISC-a za implementaciju medicine utemeljene na dokazima u kliničkoj praksi, nazočne delegate upoznao s trenutnim aktivnostima odbora, ali i mogućim projektima koji bi se pokušali realizirati (kroz nekoliko online sastanaka). Navedene aktivnosti/projekti navedeni su u nastavku: nastavak recenziranja Cochrane kliničkih sažetaka koji će biti dio Cochrane Rehabilitation E-book, sudjelovanje svih članova SISC-a na različitim domaćim i/ili međunarodnim sastancima, kongresima (isključivo online format), potom aktivno sudjelovanje u okviru trećeg modula međunarodne škole: The Interdisciplinary PhD Studies in the field of Biopsychosocial Model of Human Functioning in the Social Environment (5. – 9. srpnja 2021., Lodz, Poljska). Pokušalo bi se i s organizacijom online webinar edukacije s temama iz područja medicine temeljene na dokazima

kroz dva modula (moguća zajednička suradnja Cochrane Rehabilitation i SISC-a EBM) tijekom 2021. god. Prihvaćen je još jedan SISC for medical rehabilitation of patients with severe mental illness and conversion disorders, ukupno 25 SISC-ova. U nastavku prijedlognog programa podneseni su tajničko izvješće (Paolo Boldrini), izvješće urednika web-stranice (Klemen Grabljevec), izvješća vezana uz aktivnosti Cochrane Rehabilitation i godišnje izvješće glavnog i odgovornog urednika časopisa EJPRM (Stefano Negrini). U poslijepodnevnom je dijelu, predsjednik ESPRM-a (2019. - 2023.) Nicolas Christodoulou podnio izvješće o radu za proteklih šest mjeseci, nakon kojeg su tradicionalno slijedila izvješća tajnika, blagajnika i izvješće o individualnim članovima. Jednoglasno je izabran i „president elect“ za period 2023. - 2027., kolega Klemen Grabljevec (Slovenija). Obzirom na epidemiološku situaciju vezanu uz SARS-COVID-19 koja je dovela do brojnih izmjena/odgađanja planiranih kongresa, prihvaćen je prijedlog da se 2022. god. organizira zajednički ESPRM i ISPRM kongres u Europi-Lisabon (datum slijedi naknadno), a planirani se ESPRM kongres, koji je trebao biti u proljeće 2022. god. u Ljubljani, prebacuje na 2024. god. Sljedeća Skupština UEMS PRM-a i ESPRM-a trebala bi se održati u Rigi u rujnu 2021. god. (ovisno o epidemiološkoj situaciji).

Doc. dr. sc. Frane Grubišić

Prof. dr. sc. Tonko Vlak

Nacionalni delegati Hrvatskog društva za fizikalnu i rehabilitacijsku medicinu HLZ-a pri ESPRM za razdoblje 2014. - 2021.